

Bente Meyer

Lektor i fremmedsprogspædagogik, mag.art.
Danmarks Pædagogiske Universitet.
bm@dpu.dk

Den Europæiske Sprogpris 2003 - Language Across Borders

Den 26. september blev den Europæiske Sprogpris 2003 uddelt af undervisningsminister Ulla Tørnæs i forbindelse med årets Sprogmesse. Prisen gik til to projekter, hhv. et gymnasieprojekt ved Shenja Rosenberg, Gammel Hellerup Gymnasium (*French Learning in Cyberspace*), og et folkeskoleprojekt ledet af Jette Risgaard fra Grantofteskolen i Ballerup (*Language Across Borders, LAB*). Årets temaer var sprogvenlige miljøer og synliggørelse af sproglæring og sprogkundskaber. Begge vinderprojekter havde fokus på brugen af it i fremmedsprogsundervisningen, og ifølge undervisningsministeren havde begge projekter også „hver især på fornem vis bidraget til skabelsen af åbne digitale netværk for fremmedsprogsundervisningen“. Om folkeskoleprojektet *Language Across Borders* (LAB) hed det fra priskommissionen, at „projektet fik prisen, fordi det stimulerer eleverne til i højere grad at tage ansvar for deres egen læring. Samtidig bruger eleverne hinanden mere end i den traditionelle undervisning, hvilket fremmer samarbejdet i klassen“. Det følgende er min beretning om projektets tilblivelse og dets fremmedsprogspædagogiske perspektiver, skrevet i min egenskab af forsker på projektet LAB¹.

I eftersommeren 2002 samledes fem lærere fra henholdsvis Grantofteskolen, Virum Skole, Skovshoved Skole, Tjørnegårdsskolen og Hornbæk Skole samt to forskere fra Danmarks Pædagogiske Universitet for at udvikle et digitalt laboratorium for fremmedsprog i folkeskolen, kaldet *Language Across Borders* (LAB). Projektet havde fået tildelt midler af ministeriets pulje for udvikling af it-pædagogik i folkeskolen, ITMF (it og medier i Folkeskolen). Baggrunden for projektet var bl.a. et nyligt afsluttet forskningsprojekt fra Danmarks Pædagogiske Universitet, 'Børns opvækst med interaktive medier - i et fremtidsperspektiv'², der pegede på, at børn i deres fritid bruger fremmedsprog (især engelsk) til at kommunikere på nettet i forbindelse med f.eks. chat rooms, on-line spil og forskellige diskussionsfora. Forskningen viste, at det kommunikative spiller en stor rolle i børns hverdagsliv, og at de digitale mediers lingua franca, engelsk, ikke mindst bliver brugt flittigt i børns orientering mod at skabe fortolkningsfællesskaber og nye virtuelle sociale situationer. Derudover illustrerede observationer af børns adfærd ved

computerne, at børnene i deres fritidsanvendelse af de digitale medier er handlende, skabende, undersøgende og problemorienterede - med andre ord, praktiserer mange af de nye læringsformer som folkeskolen har arbejdet på at integrere i 90'ernes skole.

Det var disse erfaringer med fremmedsprog, som børnene selv havde gjort sig i fritiden, der i første omgang ansporede os til at tage initiativ til projektet. Vi havde den klare forventning, at nogle af de oplevelser, som børnene havde med fremmedsprog som levende kommunikationsmidler uden for skolen, kunne overføres til skolens læringskontekst. I vores ansøgning fremhævede vi derfor, at formålet med projektet var at støtte de kommunikative og interkulturelle mål for fremmedsprogsundervisningen, som de formuleres i Klare Mål (Fælles Mål)³, samt at vi forventede at netbaserede kommunikations- og produktionsformer kunne støtte skolens internationaliseringsprocesser, og i forlængelse af dette give eleverne en oplevelse af, at fremmedsprog er et middel til at åbne verden. Der var også nogle almenpædagogiske gevinster at høste, mente vi, dvs. at brugen af it i fremmedsprogsundervisningen ville kunne skabe og støtte nye læringsformer, herunder både kollaborative og autonome måder at lære på, som kunne tage udgangspunkt i elevernes dialoger, viden, oplevelser og produkter.

Projektet LAB blev realiseret i efteråret 2002 som et åbent digitalt netværk i fremmedsprog, hvor lærere og elever kunne - og fortsat kan - arbejde på tværs af nationaliteter, skoler, aldre og fag i forbindelse med fremmedsprogsundervisningen, dvs. både fransk, tysk og engelsk. På hjemmesiden www.lab.emu.dk kan eleverne (fra 4. til 10. klasse) f.eks. skrive videre på kædehistorier, spille *Hangman*, *Odd Man Out* og *LABardy* (sitets egen version af Jeopardy) på alle tre sprog, og derudover er der mulighed for at sende postkort, lægge emner ind på en digital markedsplads og deltage i vittighedskonkurrencer. I LAB lægges der meget vægt på elevernes egne produkter og arbejde med sproget, og mindre vægt på sproglig korrekthed, eftersom fokus, som nævnt, er på den kommunikative sprogbrug og på interaktion over grænser. „Så længe fejlene ikke er direkte meningsforstyrrende, kan eleverne også lære noget af hinandens fejl - om ikke andet, så hvor vigtigt det er, at andre kan forstå det, man skriver“ siger Jette Risgaard, som er folkeskolelærer, pædagogisk konsulent ved CVU København og Nordsjælland og leder af projektet. Det har vist sig, at når børnene f.eks. skaber kategorier til *LABardy*, skriver videre på historier og spiller de forskellige sprogspil (*Hangman* og *Odd Man Out*), så kommer motivationen til at bruge sproget helt af sig selv, og legen fortsætter nogle gange også efter at klokken har ringet, og man er kommet hjem til sin egen computer. Men det har også vist sig, at eleverne, når de publicerer deres produkter på nettet, i meget højere grad end i den almindelige stileafleveringsproces er opmærksomme på, at 'det skal se rigtigt ud', og at formuleringerne på fremmedsprogene skal være genkendelige og læsbare for andre. I foråret talte jeg med lærerne i projektet i forbindelse med et fokusgruppeinterview, og det kom der bl.a. denne udveksling ud af, som ikke mindst illustrerer, at

lærerne faktisk oplever, at eleverne er mere 'korrekthedsorienterede', når de lægger deres produkter ud på nettet:

Lærer 1: der er nogle, der hele tiden skal sikre sig, at det er rigtig nok det man laver, ikke, altså egentlig ikke fordi de er specielt dårlige eller ... de føler bare ... de vil bare gerne være sikre på, at det her er rigtigt nok og godt nok

Lærer 2: også fordi, hvis deres navn står på, så synes jeg at, hos i hvert fald nogle af mine, er de meget opmærksomme på, at tingene er rigtige, der må helst ikke være for mange fejl ...(...)

Lærer 3: jeg føler, at de beder om det ... og jeg synes egentlig, at de beder om det mere end ved andre undervisningsformer ... hvis jeg beder dem om at lave et stykke skriftligt arbejde og aflevere det eller noget andet, så kan de godt finde på ... især de fagligt svage, at hvis der er et ord de ikke kender, så skriver de det bare på dansk - det finder hun sgu da ud af, ikke? Nu har jeg fortalt hende, hvad det var, jeg mente ... Det gør de ikke her. De ved lige med det samme ... det kan jeg jo ikke gøre, når det skal op på nettet

Lærer 1: den fanger lige med det samme

Lærer 3: det der med at det kommer altså op, hvis det derimod bare er mig, der er modtageren ...

Lærer 2: de er mere seriøse, oplever jeg ...

Lærer 1: det gælder mere ...

Lærer 2: man kan jo risikere, at hele verden ser på det .. (...)

Lærer 3: jeg har gjort det, at når jeg har arbejdet med ligegyldigt, hvad for noget, om det var *Hangman*, *LABardy* eller *Chain Stories*, så har de hele tiden skullet skrive det i Word først og lave stavekontrol, og der oplever jeg jo, at de siger „kom lige her, vi sidder lige og snakker om det her ord, og hvis der så kommer en rød streg under, og man kigger, så kommer der 5 ord frem, og vi kan ikke blive enige om, hvad for et af dem, det er“. Så snakker vi lidt om, hvad de forskellige betyder, og så siger de „Ha, hvad sagde jeg“, ikke, helst til hinanden, og så går de videre. Det bliver meget vigtigt ... og - altså, jeg har jo i hundrede år sagt til dem, husk nu at bruge den stavekontrol, der er indbygget, ikke, men det er først nu, de bruger den, og før i tiden så har de taget et eller andet - nå, det var forkert, so what ikke, altså ... (...)

Lærer 4: jeg synes faktisk, at jeg oplever, at de bruger den ordbog meget bedre, end de har gjort før, fordi det har noget at gøre med, at det sætter noget i gang ... de skal være mere selvstændige, dvs. de kan godt se, at der er så mange ord, at de kan ikke bruge læreren hele tiden, de bliver nødt til at slå op ... (...)

Lærer 3: jeg synes, de er gode til hele tiden, når der er et ord, de mangler, så nærmest at råbe ud i klassen „er der nogen der ved, hvad det hedder“, og så er der nogen, der siger noget, og så pludselig er der den næste, der siger, hvordan staver man det, altså, og de er lidt bedre til det, end hvis vi sidder inde i klassen - fordi så spørger de altid mig ...⁴

Eleverne arbejder altså tilsyneladende mere selvstændigt og bevidst med sproget, når de sidder ved computeren, og de bruger i stort omfang både ordbogen (den digitale og den trykte), hinanden og deres egen viden til at forbedre og præcisere de sproglige produkter. Derudover kan børnene, når de sidder ved computeren, i højere grad end i klasseværelset arbejde differentieret med de opgavemuligheder, som det virtuelle laboratorium tilbyder dem - en omstændighed, der ser ud til især at tilgodese de fagligt svage elever, der i denne sammenhæng måske både føler, at de bedre kan overskue det faglige stof og er mindre eksponeret, end de er i klasseværelset. De fremmedsprogspædagogiske muligheder i 'laboratoriarbejdet' ved computeren handler altså både om differentiering og skærpelse af den sproglige bevidsthed, om elevernes mulighed for at anvende og forfine sprogstrategier, om ordforrådsindlæring og ikke mindst om kreative og legende måder at bruge sprogene på. Mediet er her en væsentlig motivationsfaktor, fordi eleverne generelt er kompetente brugere, og fordi de forbinder computeren - og ikke mindst internettet - med leg, kommunikation og produktive læringsformer, der tager udgangspunkt i deres egen viden og kunnen.

For læreren betyder det at arbejde med it-baserede undervisningsmidler i fremmedsprogundervisningen til gengæld, at hun/han i nogen grad mister overblikket over, hvad eleverne laver, og i højere grad end i det traditionelle klasseværelse må forstå sig selv som konsulent og hjælper. Om denne forandring af lærerens rolle siger projektets lærere:

Lærer 5: altså, jeg har både introduceret det (dvs. LAB, B.M.) sammen med en kollega, hvor jeg så på, hvor det for hende var nærmest grænseoverskridende, at hendes børn deltog i sådan noget, og så også selv været den, der underviste - og det var tysk og ikke engelsk, men jeg oplevede da, at hun måtte overskride nogle grænser, blandt andet i forbindelse med korrekthed, om ordet er stavet rigtigt, men også det at der var nogle, der sad ovre i den anden del af lokalet, som hun ikke hele tiden vidste, hvad lavede. Jeg tror, det har haft en betydning, for hun har senere lavet noget ... hvor jeg var meget forbløffet over, at hun turde slippe tøjlerne, som hun gjorde, i et projekt som jeg sådan tilfældigvis faldt over, som ikke havde noget med tysk at gøre. Så jeg tror altså, at den slags projekter som det her kan være med til ... altså, børnene er faktisk på samme niveau, som hun er. Det der, med at man ikke har det store forkromede overblik, kan være meget kompliceret ... men når man først opdager, at det er jo ikke nødvendigvis lig med kaos, når jeg ikke har det store forkromede overblik, så tør man så meget mere i andre situationer. Og jeg ved, at der er et tyskprojekt, hvor hun vil bruge det der med at lave *Hangman* og *LABardy* i forbindelse med tyske byer. Jeg synes det lød rigtig, rigtig godt ...

Lærer 4: jeg synes, at man på en eller anden måde får sat sig selv lidt i et spørgsmålstegn på den måde, at man ser, at børnene arbejder med noget, men samtidig ser man jo også sig selv, hvor jeg begynder at tænke anderledes pædagogisk, fordi jeg

lige pludselig prøver at inddrage noget, som er mere aktiverende, end jeg ellers har gjort, fordi det er en mere kreativ måde at tænke på - og det kan man så måske prøve at inddrage i andre felter. Og det er ikke, fordi jeg ikke har brugt it og lavet en masse ting med dem i forvejen, men jeg synes, at det for mig skaber nytænkning - ikke bare som en rolle, men også som en underviser på en eller anden led. Man kommer til at stå lidt udefra og se på, hvad det er der sker, ja der sker det og det, og hvordan kan jeg så bruge det på en eller anden led - så jeg føler, jeg har flyttet mig som lærer.

At undervise i fremmedsprog med it er altså på mange måder en grundlæggende anden situation end den, som mange af os kender fra klasseværelset - en situation, som efter min mening dog også giver mange nye læringsmuligheder i fremmedsprogsundervisningen, som det ovenstående forhåbentlig illustrerer. Mange lærere, som beskæftiger sig med projektarbejde, vil nok nikke genkendende til en del af de situationer, som projektlærerne i LAB peger på - men der er ikke mindst den forskel på 'almindeligt' projektarbejde og it-pædagogik, at eleverne, som allerede nævnt, i høj grad føler, at it-mediet er 'deres eget', og at de her selv kan skabe de opgaver, de ønsker at arbejde med. Disse opgaver er selvfølgelig stadig overvejende skriftlige opgaver, eftersom lydsiden af mediet endnu ikke er tilstrækkeligt tilgængeligt til, at denne kan spille en rolle. Men dette er et spørgsmål om tid - sandsynligvis kun få år. Det mundtlige aspekt af it-pædagogikken i fremmedsprogene er dog alligevel ikke ganske fraværende, når eleverne arbejder med computeren, eftersom de, som en af lærerne nævner det ovenfor, ofte udtaler og staver nye eller svære ord højt i deres udvekslinger med hinanden, ligesom de tit læser dele af deres skriftlige produkter på skærmen op for hinanden. Derudover er der tilsyneladende den gevinst ved det selvstændige arbejde ved computerne, som børnene igangsætter, at de (ifølge lærerne) bliver mere modige i deres sprogproduktion og kommunikative strategier, når de sidder i klassen.

Lærer 2 siger f.eks.: Jeg synes også ... altså 4.klasse, som jeg også har, og specielt 8. klasse, at de er blevet mere selvstændige, de tør nogle andre ting, fordi de har ... når de er oppe ved computeren ... jeg kan mærke, i hvert fald at min 4. klasse er meget mere fri, når de er deroppe, fordi de tør mange flere ting, altså, de har ikke nogen hæmninger eller noget som helst. Det har smittet af på deres måde at være på nede i klassen, hvor de siger - jamen altså, jeg ved ikke om de siger det - men det må være noget med, at de har turdet nogle ting deroppe, og det har givet dem en selvtillid, som de tør at gå ned og bruge i klassen. Gå ned for eksempel og tale engelsk, hvor de før var sådan meget sådan, „åh-ha“, men ... jeg synes, at alt det her har givet noget frihed ...

Friheden til at arbejde selvstændigt med sproget - i samarbejde med læreren, ordbøgerne og kammeraterne, giver mod på sproglæringen, både når det gælder engelsk, som bør-

nene er meget fortrolige med, og når det gælder fransk og tysk, hvor der skal andre former for motivation til, og eleverne måske ikke føler sig helt så sikre, som de nogle gange gør det i engelsk.

LAB har nu eksisteret i et år. Der har været mange gode erfaringer, og nogle dårlige - f.eks. kan det tage pusten fra en motiveret klasse, når maskinerne ikke virker, eller det produkt, som man ville lægge ud på nettet, af den ene eller anden grund ikke kan publiceres⁵. Teknologien matcher ikke altid de ønsker, børnene har om, at deres tekster skal være umiddelbart tilgængelige eller synlige for andre. Til gengæld er der meget at hente rent fremmedsprogspædagogisk - ikke mindst i forhold til differentiering, øget sproglig bevidsthed, træning af sprogstrategier og kreative læringsformer - hvis man kaster sig ud i det og bruger den tid, det tager, for, som **lærere** r siger det:

... altså, jeg har ikke hørt om nogen børn der frivilligt sætter sig og læser på lektien derhjemme om eftermiddagen ... men det at de gider gå ind på det vi har arbejdet med i skolen, for lige at se, kan jeg få et højere score, det synes jeg da er fedt, ikke, så det synes jeg da viser, at det taler til nogle andre sider i de der unger, og til nogle andre sider i den måde at lære på. Som er vigtige, og som passer med det, de beskæftiger sig med i deres fritid, ikke, og som de opsøger selv ...

I det videre arbejde med LAB i skolernes engelsk-, tysk- og franskundervisning vil det vise sig, hvilke fremmedsprogspædagogiske konsekvenser man kan uddrage af en it-pædagogik, som bringer børnenes erfaringer fra fritidslivet ind i skolen og som er uløseligt forbundet med nye læringsformer. Forskningsrapporten udkommer i foråret 2004.

Noter

1 Den anden forsker på projektet er Birgitte Holm Sørensen, lektor ved DPU og leder af forskningsprogrammet 'Medier og it i læringsperspektiv'.

2 Se Holm Sørensen og Olesen 2000 og Holm Sørensen, Olesen og Audon 2001 og Holm Sørensen 2001.

3 www.klaremaal.uvm.dk/ Fra 1.8.2003: www.faellesmaal.uvm.dk

4 Jeg har tilladt mig at forkorte og redigere lidt i båndudskrifterne for at gøre talesproget mere forståeligt og klart for læseren.

5 Vi har i projektet valgt at lade alle indlæg, som kommer fra børnene, gå igennem en publikationsproces, styret af projektlærerne, for at undgå at skældsord og andre ubehageligheder evt. finder vej til LAB siden.

Litteratur

Holm Sørensen, Birgitte & Birgitte Olesen (red.): Børn i en digital kultur. Forskningsperspektiver. Kbh.; Gads Forlag, 2000.

Holm Sørensen, Birgitte, Lone Audon & Birgitte Olesen (red.): Det hele kører parallelt. De nye medier i børns hverdag. Kbh.; Gads Forlag, 2001.

Holm Sørensen, Birgitte (red.): Chat. Leg, identitet, socialitet og læring, Kbh.; Gads Forlag, 2001.